

КОНВЕНЦИЯ за защита на правата на човека и основните свободи

Издадена от Министерството на външните работи, доп. с Протокол № 2 от 6.05.1963 г., изм. с Протокол № 3 от 6.05.1963 г., Протокол № 5 от 20.01.1966 г., Протокол № 8 от 19.03.1985 г. Ратифицирана със закон, приет от НС на 31 юли 1992 г. - ДВ, бр. 66 от 14.08.1992 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2.10.1992 г., в сила от 7.09.1992 г., изм. и доп., с Протокол № 11 към Конвенцията (Ратифициран със закон, приет от 36-о НС на 5.10.1994 г. - ДВ, бр. 84 от 1994 г., в сила от 1.11.1998 г., обн., бр. 137 от 20.11.1998 г., попр., бр. 97 от 9.11.1999 г.)

Сборник закони - АПИС, кн. 12/92 г., стр. 37

Библиотека закони - АПИС, т. 1, р. 3, № 290

Правителствата, подписали тази конвенция като членове на Съвета на Европа,

вземайки предвид Всеобщата декларация за правата на човека, провъзгласена от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 г.,

имайки предвид, че декларацията има за цел да осигури всеобщото и ефективно признаване и спазване на правата, провъзгласени в нея, имайки предвид, че целта на Съвета на Европа е да се постигне по-голямо единство между неговите членове и че едно от средствата за преследване на тази цел е поддържането и по-нататъшното осъществяване на правата на човека и основните свободи,

потвърждавайки отново своята дълбока вяра в тези основни свободи, които представляват фундамент на справедливостта и мира в целия свят и могат по-ефикасно да бъдат осъществени, от една страна, по пътя на действената политическа демокрация, а, от друга, чрез общо разбиране и спазване на правата на човека, от които тези свободи зависят,

решени като правителства на европейски страни, които имат общи ценности и общо наследство от политически традиции, идеи, на свобода и върховенство на закона, да направят първата крачка към съвместното осъществяване на някои от правата, провъзгласени от всеобщата декларация, се договориха за следното:

Член 1 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Задължение за зачитане правата на човека

Високодоговарящите страни осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в част I на тази конвенция.

ЧАСТ I

Права и свободи

Член 2 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на живот

1. Правото на живот на всеки се защитава от закона. Никой не може да бъде умишлено лишен от живот освен в изпълнение на съдебна присъда за извършено престъпление, за което такова наказание е предвидено в закона.

2. Лишаването от живот не се разглежда като противоречащо на разпоредбите на този член, когато то е резултат от употреба на сила, призната за абсолютно необходима:

а) при защитата на което и да е лице от незаконно насилие;

б) при осъществяването на законен арест или при предотвратяване на бягството на лице, законно лишено от свобода;

с) при действия, предприети в съответствие със закона, за потушаване на бунт или метеж.

Член 3 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Член 4 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Забрана на робството и на принудителния труд

1. Никой не може да бъде държан в робство или в принудително подчинение.

2. Никой не може да бъде заставян да извършва принудителен или задължителен труд.

3. За целите на този член не представлява "принудителен или задължителен труд":

а) всеки труд, който обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с чл. 5 на тази конвенция или по време на условно освобождаване от такова лишаване от свобода;

б) всяка служба от военен характер или в страните, където се признава освобождаване от военна служба заради религиозни убеждения, службата, отбивана вместо задължителната военна служба;

в) всяка повинност, изпълнявана в случай на извънредно положение или бедствие, застрашаващи съществуването или благосъстоянието на обществото;

д) всеки труд или повинност, представляващи елемент от обичайните граждански задължения.

Член 5 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на свобода и сигурност

1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

а) законно лишаване от свобода на лице по силата на постановена от компетентен съд присъда;

б) законен арест или лишаване от свобода на лице за неизпълнение на законно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;

в) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

г) лишаване от свобода на непълнолетно лице на основата на законно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;

д) законно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

е) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото депортиране или екстрадиция.

2. На всяко арестувано лице трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.

Член 6 (Изм. и доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на справедлив съдебен процес

1. Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или ако съдът счете това за извънредно необходимо в случаите, в които поради специални обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

2. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, се счита за невинно до доказване на вината му в съответствие със закона.

3. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, има в частност следните права:

а) да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;

б) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

в) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието;

г) да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите на обвинението и да изисква призоваването и разпитът на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия, както на свидетелите на обвинението;

д) да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

Член 7 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Неналагане на наказание без закон

1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право. Не може да бъде налагано наказание, по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.

2. Този член не изключва съденето и наказването на което и да е лице за действие или бездействие, което в момента на извършването му е представлявало престъпление в съответствие с общите принципи на правото, признати от цивилизованите народи.

Член 8 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговата кореспонденция.

2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.

Член 9 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Свобода на мисълта, съвестта и религията

1. Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или частно, чрез богослужение, обучение, религиозни обреди и ритуали.

2. Свободата да се изповядва религия или убеждения подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на общественения ред, здраве и морал или за защита на правата и свободите на другите.

Член 10 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Свобода на изразяването на мнение

1. Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от границите. Този член не забранява на държавите да въвеждат разрешителен режим за дейността на радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция.

2. Ползването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност, териториалната цялост, за предотвратяване на безредици или на престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или на правата на другите, за предотвратяване на изтичането на секретна информация или за поддържане на авторитета и безпристрастността на правосъдието.

Член 11 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Свобода на събранията и сдруженията

1. Всеки има право на свобода на мирни събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

2. Упражняването на тези права не подлежи на никакви други ограничения освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. Този член не изключва въвеждането на законни ограничения върху упражняването на тези права от служещите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация.

Член 12 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на встъпване в брак

Мъжете и жените, достигнали брачна възраст, имат право да встъпват в брак и да създават семейство в съответствие с националните закони, регулиращи упражняването на това право.

Член 13 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Право на ефективни правни средства за защита

Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита от съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти.

Член 14 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Забрана на дискриминацията

Упражняването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.

Член 15 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Дерогиране при извънредно положение

1. По време на война или на друго извънредно положение, застрашаващо съществуването на нацията, всяка от високото договарящите страни може да предприеме действия, освобождаващи я от изпълнението на нейните задължения по тази конвенция, но само дотолкова, доколкото положението го налага и при условие, че тези действия не са несъвместими с другите ѝ задължения по международното право.

2. Не се допуска никакво освобождаване на основата на предходната разпоредба от задълженията по чл. 2 освен по отношение на смърт, настъпила в резултат на правомерни актове на война, както и от задълженията по чл. 3, 4, т. 1 и чл. 7.

3. Всяка от високото договарящите страни, която се ползва от правото на такова освобождаване, е длъжна да предостави на Генералния секретар на Съвета на Европа пълна информация относно предприетите действия и породилите ги причини. Тя също така е длъжна да информира Генералния секретар на Съвета на Европа за датата на прекратяване на тези действия и на възстановяване прилагането на разпоредбите на тази конвенция в пълния им обхват.

Член 16 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Ограничения за политическата дейност на чужденците

Никоя от разпоредбите на чл. 10 , 11 и 14 не може да се тълкува като забраняваща на високодоговарящите страни да въвеждат ограничения за политическата дейност на чужденците.

Член 17 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Забрана на злоупотребата с права

Никоя от разпоредбите на тази конвенция не може да се тълкува като предоставяща правото на някоя държава, група или лице да осъществява дейност или актове, имащи за цел потъпкването на правата и свободите, предвидени в тази конвенция, или ограничаването им в по-голяма степен от предвидената в конвенцията.

Член 18 (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Обхват на допустимите ограничения на правата

Ограниченията, допустими в съответствие с тази конвенция, по отношение упражняването на определени права и свободи не могат да се прилагат с цел, различна от тази, за осъществяването на която са били въведени.

ЧАСТ II

(Изм. - ДВ, бр. 137 от 20.11.1998 г., в сила от 1.11.1998 г.)

Европейски съд по правата на човека

Член 19

Създаване на съда

За да се осигури спазването на задълженията, поети от високодоговарящите страни по силата на конвенцията и протоколите към нея, се създава Европейски съд по правата на човека, наричан по-нататък "съдът". Той е постоянно действащ.

Член 20

Брой на съдиите

Броят на съдиите в съда е равен на броя на високодоговарящите страни.

Член 21

Условия за заемане на длъжността

1. Съдиите трябва да притежават високи морални качества и да отговарят на условията, изисквани за заемане на висши съдебни длъжности, или да са юристи с призната компетентност.

2. Съдиите участват в работата на съда в лично качество.

3. По време на срока на пълномощията си съдиите не могат да упражняват никаква дейност, несъвместима с изискванията за независимост и безпристрастност или с изискванията за работа на пълен работен ден; всеки въпрос, който възниква във връзка с приложението на тази точка, се решава от съда.

Член 22

Избор на съдиите

1. Съдиите за всяка високодоговаряща страна се избират от Парламентарната асамблея с мнозинството от подадените гласове по списък от трима кандидати, определени от високодоговарящата страна.

2. Същата процедура се спазва и при попълване състава на съда в случай на присъединяване на нови високодоговарящи страни, а така също при попълване на овакантените места.

Член 23

Срок на пълномощията

1. Съдиите се избират за срок 6 години и подлежат на преизбиране. Обаче срокът на пълномощията на половината от съдиите, избрани при първите избори, изтича след 3 години.

2. Съдиите, срокът на пълномощията на които изтича след първоначалния период от 3 години, се определят по жребий от Генералния секретар на Съвета на Европа веднага след техния избор.

3. С цел да се осигури, доколкото е възможно, подновяване срока на пълномощията на половината от съдиите на всеки три години, Парламентарната асамблея може да реши преди провеждането на поредните избори срокът на пълномощията на един или повече от съдиите, които предстои да бъдат избрани, да не бъде 6 години, но не повече от 9 и не по-малко от 3 години.

4. В случаите, когато се отнася за срока на пълномощията на повече от един съдия и когато Парламентарната асамблея прилага предходната точка, разпределението на сроковете на пълномощията се извършва с теглене на жребий от Генералния секретар на Съвета на Европа веднага след избора.

5. Съдия, избран да замести друг съдия, чийто срок на пълномощията не е изтекъл, заема длъжността до края на срока на пълномощията на своя предшественик.

6. Срокът на пълномощията на съдиите приключва при навършване на 70-годишна възраст.

7. Съдиите изпълняват задълженията си до замяната им. Те обаче продължават да работят по делата, в които вече са участвали.

Член 24

Освобождаване от длъжност

Съдия не може да бъде освободен от длъжност, освен ако останалите съдии решат с мнозинство от две трети, че е престанал да отговаря на необходимите условия.

Член 25

Секретариат и юридически секретари

Съдът разполага със секретариат, чиито функции и устройство са определени от правилника на съда. Той се подпомага от юридически секретари.

Член 26

Пленарно заседание на съда

Съдът на свое пленарно заседание:

а) избира свой председател и един или двама заместник-председатели за срок от 3 години; те подлежат на преизбиране;

б) образува отделения за определен срок;

в) избира председателите на отделенията на съда; те подлежат на преизбиране;

д) приема правилника на съда; и

е) избира секретаря и един или няколко заместник-секретари.

Член 27

Състави, отделения и голямо отделение

1. За разглеждане на заведените дела съдът заседава в състави от трима съдии, в отделения от 7 съдии и в голямо отделение от седемнадесет съдии. Отделенията на съда образуват състави за определен срок.

2. Съдията, избран от името на държава, страна по спор, е *ex officio* член на отделението и на голямото отделение; при отсъствие на такъв съдия или ако

той не е в състояние да заседава, съответната държава посочва лице, което заседава в качеството на съдия

3. Голямото отделение включва също председателя на съда, заместник-председателите, председателите на отделения и други съдии, избрани в съответствие с правилника на съда. Когато делото е препратено в голямото отделение на основание чл. 43 , никой съдия от отделението, произнесло решението, не може да заседава в голямото отделение, с изключение на председателя на отделението и на съдията, заседавал от името на държавата, страна по спора.

Член 28

Обявяване от съставите на недопустимостта

Състав може с единодушно гласуване да обяви за недопустима или да заличи от списъка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34 , когато такова заключение може да бъде постановено без допълнително обсъждане. Това заключение е окончателно.

Член 29

Заклучения на отделенията по допустимостта и по същество

1. Ако не е било постановено никакво заключение на основание чл. 28 , дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществуващото на индивидуалните жалби, подадени на основание чл. 34 .

2. Дадено отделение се произнася по допустимостта и по съществуващото на междудържавните жалби, подадени на основание чл. 33 .

3. Заключение по допустимостта се постановява отделно, освен ако по изключение съдът постанови друго.

Член 30

Препращане на делото в голямото отделение

Ако висящо дело в някое от отделенията повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването на конвенцията или на протоколите към нея, или ако решаването на даден въпрос от отделението може да доведе до противоречие с предходно решение на съда, отделението може, преди да е постановило решението, да препрати делото за разглеждане в голямото отделение, освен ако някоя от страните по делото възрази.

Член 31

Правомощия на голямото отделение

Голямото отделение:

а) се произнася по жалби, подадени на основание чл. 33 или чл. 34 , когато делото му е препратено от отделение на основание чл. 30 или ако му е препратено на основание чл. 43 ; и

б) разглежда молбите за съвещателни мнения, подадени на основание чл. 47 .

Член 32

Юрисдикция на съда

1. Юрисдикцията на съда се разпростира върху всички въпроси, засягащи тълкуването и прилагането на конвенцията и на протоколите към нея, които са отнесени до него в съответствие с чл. 33, 34 и 47 .

2. В случай на спор относно юрисдикцията на съда въпросът се решава от съда.

Член 33

Междудържавни дела

Всяка високодоговаряща страна може да сезира съда с всяко нарушение на разпоредбите на конвенцията и на протоколите към нея, извършено по нейно мнение от друга високодоговаряща страна.

Член 34

Индивидуални жалби

Съдът може да приема жалби от всяко лице, неправителствена организация или група лица, които твърдят, че са жертва на нарушение от страна на някоя от високодоговарящите страни на правата, провъзгласени в конвенцията или протоколите към нея. Високодоговарящите страни са длъжни да не създават по никакъв начин пречки за ефективното упражняване на това право.

Член 35

Условия за допустимост

1. Съдът може да разглежда даден случай само след изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита в съответствие с общопризнатите норми на международното право и в срок от шест месеца от датата на постановяване на окончателното решение на националната инстанция.

2. Съдът не разглежда индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34 , която:

а) е анонимна; или

б) представлява по същество жалба, която вече е разглеждана от съда или в хода на друга процедура за международно разследване или решаване на спорове и не съдържа нова информация.

3. Съдът обявява за недопустима всяка индивидуална жалба, подадена на основание чл. 34 , когато счита жалбата за несъвместима с разпоредбите на конвенцията или на протоколите към нея, за явно неоснователна или представляваща злоупотреба с правото на жалба.

4. Съдът отхвърля всяка жалба, която счита за недопустима по силата на този член. Той може да направи това на всеки етап от процедурата.

Член 36

Встъпване на трета страна в делото

1. По всяко дело пред отделение или пред голямото отделение всяка високодоговаряща страна, чийто гражданин е жалбоподателят, има право да представи писмени становища и да вземе участие в заседанията.

2. В интерес на правилното протичане на производството председателят на съда може да покани всяка високодоговаряща страна, която не е страна в процеса, или всяко заинтересувано лице, което не е жалбоподател, да представят писмени становища или да участват в заседанията.

Член 37

Заличаване на жалба от списъка на делата

1. На всеки етап от процедурата съдът може да реши да заличи жалба от списъка на делата, ако обстоятелствата дават основание да се счита, че:

а) жалбоподателят няма намерение повече да я поддържа; или

б) въпросът е вече решен; или

с) по всяка друга причина, установена от съда, по-нататъшното разглеждане на жалбата е неоправдано.

Въпреки това съдът продължава разглеждането на жалбата, ако спазването на правата на човека, гарантирани от конвенцията и протоколите към нея, го налага.

2. Съдът може да реши да включи отново дадена жалба в списъка, ако счете, че обстоятелствата оправдават такова действие.

Член 38

Разглеждане на делото и процедура за приятелско уреждане на спора

1. Ако съдът обяви дадена жалба за допустима, той:

а) продължава разглеждането на делото с представителите на страните и ако е необходимо, предприема разследване, за чието ефективно осъществяване заинтересуваните държави са длъжни да създадат всички необходими условия;

б) се поставя на разположение на заинтересуваните страни с цел да се постигне приятелско решаване на спора при спазване на правата на човека, както те са определени в конвенцията и протоколите към нея.

2. Процедурата, провеждана съгласно точка 1 б, е поверителна.

Член 39

Приятелско уреждане на спора

Ако се постигне приятелско уреждане на спора, съдът заличава делото от списъка чрез решение, което се ограничава до кратко изложение на фактите и на постигнатото споразумение.

Член 40

Открито заседание и достъп до документите

1. Заседанието е открито, освен ако поради извънредни обстоятелства съдът реши друго.

2. Подадените в секретариата документи са достъпни за обществеността, освен ако председателят на съда реши друго.

Член 41

Справедливо удовлетворение

Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.

Член 42

Решения на отделенията

Решенията на отделенията стават окончателни в съответствие с разпоредбите на чл. 44, т. 2 .

Член 43

Преразглеждане на делото от голямото отделение

1. В срок от 3 месеца от датата на решението на отделение всяка страна по делото може, в извънредни случаи, да поиска преразглеждане на делото от голямото отделение.

2. Състав от 5 съдии от голямото отделение приема молбата, ако делото повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването или прилагането на конвенцията или на протоколите към нея, или сериозен проблем с общозначим характер.

3. Ако съставът приеме молбата, голямото отделение се произнася по делото с решение.

Член 44

Окончателни решения

1. Решението на голямото отделение е окончателно.

2. Решението на отделение става окончателно:

- a) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде преразгледано от голямото отделение; или
- b) три месеца след постановяване на решението, ако не е поискано преразглеждане на делото от голямото отделение; или
- c) когато съставът на голямото отделение отхвърли молбата за преразглеждане, подадена на основание чл. 43 .

3. Окончателното решение се публикува.

Член 45

Мотиви на решенията и заключенията

1. Както решенията, така и заключенията, с които жалбите се обявяват за допустими или недопустими, трябва да бъдат мотивирани.
2. Ако решението като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.

Член 46

Задължителна сила и изпълнение на решенията

1. Високодоговарящите страни се задължават да изпълняват окончателните решения на съда по всяко дело, по което те са страна.
2. Окончателното решение на съда се изпраща на Комитета на министрите, който следи за неговото изпълнение.

Член 47

Съвещателни мнения

1. По искане на Комитета на министрите съдът може да дава съвещателни мнения по правни въпроси, отнасящи се до тълкуването на конвенцията и протоколите към нея.
2. Тези мнения не могат да засягат въпроси, отнасящи се до съдържанието или обхвата на правата и свободите, определени в част I на конвенцията и в протоколите към нея, нито какъвто и да е друг въпрос, който би могъл да бъде разгледан от съда или Комитета на министрите в хода на процедура, предвидена от конвенцията.
3. Решението на Комитета на министрите да поиска съвещателно мнение от съда се приема с мнозинството от гласовете на представителите, имащи право да заседават в комитета.

Член 48

Съвещателна юрисдикция на съда

Съдът решава дали искането на Комитета на министрите за съвещателно мнение влиза в рамките на неговата компетенция така както тя е определена в чл. 47 .

Член 49

Мотиви на съвещателните мнения

1. Съвещателното мнение на съда трябва да бъде мотивирано.
2. Ако съвещателното мнение като цяло или някоя негова част не отразява единодушното мнение на съдиите, всеки от тях има право да излезе с индивидуално мнение.
3. Съвещателното мнение на съда се изпраща на Комитета на министрите.

Член 50

Разходи на съда

Разходите на съда се поемат от Съвета на Европа.

Член 51

Привилегии и имунитети на съдиите

При изпълнение на техните функции съдиите се ползват с привилегиите и имунитетите, предвидени в чл. 40 на Статута на Съвета на Европа и в споразуменията, сключени в изпълнение този член."

Част III

Разни разпоредби

Член 52 (Предишен текст на чл. 57, изм. - ДВ, бр. 137 от 20.11.1998 г., в сила от 1.11.1998 г.)

Запитвания на Генералния секретар

Всяка от високодоговарящите страни е длъжна да отговори на запитване на Генералния секретар на Съвета на Европа относно начините, по които нейното вътрешно право осигурява ефективното прилагане на която и да е разпоредба на тази конвенция.

Член 53 (Предишен текст на чл. 60, изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Защита на гарантирани права на човека

Никоя разпоредба на тази конвенция не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща права или основни свободи на човека, гарантирани в законите на която и да е от високодоговарящите страни или в което и да е споразумение, по което тя е страна.

Член 54 (Предишен текст на чл. 61, изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Пълномощия на Комитета на министрите

Никоя разпоредба на тази конвенция не ограничава пълномощията на Комитета на министрите, предоставени му от Статута на Съвета на Европа.

Член 55 (Предишен текст на чл. 62 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Отказ от други начини за решаване на споровете

Високодоговарящите страни се съгласяват, че освен по силата на специални споразумения те няма да се ползват от други действащи договори, споразумения или декларации с цел чрез разглеждане на жалба да подчинят спор относно тълкуването или прилагането на тази конвенция на други процедури за решаване на спорове освен предвидените в тази конвенция.

Член 56 (Предишен текст на чл. 63 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Териториално приложение

1. (Доп. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) При ратификацията или по всяко време след това всяка държава може да декларира чрез уведомление до Генералния секретар на Съвета на Европа, че при условията на т. 4 на този член действието на тази конвенция се разпростира върху всички или върху някои от териториите, за международните отношения на които тя носи отговорност.

2. Разпространението на действието на конвенцията върху териториите, посочени в уведомлението, влиза в сила тридесет дни след получаването му от Генералния секретар на Съвета на Европа.

3. Разпоредбите на тази конвенция ще се прилагат на тези територии с дължимото уважение към местните изисквания.

4. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Всяка държава, направила декларация в съответствие с т. 1 на този член, може по всяко време след това да декларира по отношение на една или няколко територии, за които се отнася декларацията, че признава компетенцията на съда да получава жалби от лица, неправителствени организации или групи лица както е предвидено в чл. 34 на конвенцията.

Член 57 (Предишен текст на чл. 64 - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Резерви

1. Всяка държава може при подписването на тази конвенция или при депозирането на ратификационния си документ да направи резерва по отношение на някоя от разпоредбите на конвенцията дотолкова, доколкото закон, действащ в този момент на нейна територия, не съответства на тази разпоредба. Не се допускат резерви от общ характер по силата на този член.

2. Всяка резерва, направена в съответствие с този член, трябва да съдържа кратко изложение на съответния закон.

Член 58 (Отм., предишен чл. 65, изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Денонсиране

1. Високодоговаряща страна може да денонсира тази конвенция само след изтичането на пет години от датата на влизане в сила на конвенцията по отношение на нея и с писмено предизвестие от шест месеца, адресирано до Генералния секретар на Съвета на Европа, който уведомява за това другите високодоговарящи страни.

2. Това денонсиране не освобождава съответната високодоговаряща страна от задълженията ѝ по тази конвенция по отношение на всеки акт, който може да представлява нарушение на тези задължения и който би могъл да бъде осъществен до момента на влизане в сила на денонсирането на конвенцията.

3. Всяка високодоговаряща страна, която престава да бъде член на Съвета на Европа, престава да бъде страна по тази конвенция при същите условия.

4. (Изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.) Конвенцията може да бъде денонсирана в съответствие с разпоредбите на предходните точки по отношение на всяка територия, върху която нейното действие е било разпространено по силата на чл. 56 .

Член 59 (Отм., предишен чл. 66, изм. - ДВ, бр. 137 от 1998 г.)

Подписване и ратифициране

1. Тази конвенция е открита за подписване от членовете на Съвета на Европа. Тя подлежи на ратифициране. Ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Съвета на Европа.

2. Тази конвенция влиза в сила след депозирането на десет ратификационни документа.

3. По отношение на държавите, които ратифицират конвенцията след нейното влизане в сила, тя влиза в сила в деня на депозиране на техния ратификационен документ.

4. Генералният секретар на Съвета на Европа информира всички членове на Съвета на Европа за влизането на конвенцията в сила, за имената на високодоговарящите страни, които са я ратифицирали, и за всяко следващо депозиране на ратификационен документ.